

Előfizetési díj.

Vidékére postán vagy helyben házhoz
fordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra helyben	1 „

Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepekét követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy annak
tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr.
Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvez-
ményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Opelek Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein et Vogler
Wien
Wallfischgasse Nr. 10.

Nyilttéri cikkeik

garmond sora után 25 kr. fizetendő

Szerkesztői szállás:

Belső-szénuteza 16. szám, havá a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékesb czikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, havá az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET“

politikai és közgazd. napilap

1874 évi folyamára.

„KELET“ előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar
kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra
előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legzélszerűben pos-
tai utalvánnyal kiadó Stein János könyv-
kereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tisztetelpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET“ kiadóhivatala.

A megoldás előtt.

Budapest, márczius 12.

(A.) Közledik a kibontakozás napja. A
király kihallgatá a párttörédek vezető egyé-
niségeit, több ízben igen hosszadalmasan érte
kezett Szlávyval, Deák Ferenczet is megláto-
gatta, ámbar nem valószínű, hogy vele a po-
litikai helyzetről szólott volna, minthogy nagy
hazánkfia épen a látogatást megelőző délután
és éjjel ismét igen rosszul volt. Annyi bizo-
nyos, hogy ő felsége mindent megtett arra
nézve, hogy kellő és minden mozzanatot, min-
den nézetet figyelembe vevő információt sze-
redzen magának állapotainkról s hogy valóban
igazi lelkiismeretességgel fáradozott azon esz-
közök feltalálásán, melyek a mostani válságnak
az ország érdekeit leginkább kielégítő megol-
dást adhatnak. Királyunk elhatározását már

tegnapra várták, de ő ismét elhalasztotta azt,
kétségkívül azon okból, hogy a pártférfiakkal
folytatott értekezleteken nyert tapasztalatait és
benyomásait Andrassy Gyula gróf külügymin-
isterrel, ki csak ma reggel érkezett le Bécs-
ből, közölje s az ő tanácsát utoljára meghall-
gassa.

Ő felsége formaszerű elhatározása e sorok
írásáig még nem történt meg. Ma délig még
senkinek sem adott határozott megbízást a kor-
mányalakításra. De mindemellett már most két-
ségtelennnek tekintik, hogy a király Szlávy Jó-
zsef urat hatalmazandja fel először arra, hogy
általában ministerium alakítását megkísértse,
másodsor pedig arra is, hogy e ministerium-
ba a balközépi elemek vezéreit is bevonja vagy
más szóval ha lehet koalíciós cabinet szer-
vezését megpróbálja. Azt tartják, hogy ez nem
fog lehetetlenségbe ütközni s hogy a legköze-
lebbi kormányban Tisza Kálmán, Sennyey Pál
és Ghiczy Kálmán is részt veendnek. Ma még
azonban mindez csak conjecturalis politika s
megvalósulása esélyei folyton váltakoznak.

Igy például tegnap mindenki azt hitte,
hogy a koalíció eszméje hajótörést szenvedett.
Jókai lapja, a minden körülmény közt ellenzék-
inek maradó „Hon“ tegnap azon meglepetést
hozta a közönségnek, hogy elmondá neki, mit
beszélgetett a király ő felsége Tisza Kálmán-
nal. Azt is tudta e lap, hogy Tisza feltételül
a cabinetbe lépésre azt tüzte ki, hogy az új
kormány a közjogi kiegyezésnek annak idején
leendő átalakítása ügyében határozott ígére-
tet tegyen. Ez a közlemény valóságos vihart
idézett elő politikai köreinkben, noha általános
volt a nézet, hogy nem felel meg az igazság-
nak. Már tartalmánál fogva is kételkedni kel-
lett hitelességében, minthogy nem lehetett ér-
telme annak, hogy az a Tisza Kálmán, a ki a
nov. 7-ki balközépi clubhatározatot létesítet-
te, most egyszerre, midőn alkalma nyílik a coa-
litiót megvalósítani, ily ridegen tolná előtérbe
a közjogi kérdést. Azt az indiscretiót sem tet-
te föl róla senki, hogy a királylyal folytatott
beszélgetését rögtön nyilvánosságra hozandja

és pedig nem egyedül azt, a mit ő mondott,
hanem azt is, mit ő felsége válaszolt.

Csakhamar ki is tűnt, hogy a kérdéses
közlemény igazán koholt sőt az is, hogy nem
bona fide van koholva, mert Jókai, Tisza Kál-
mán czáfolatát tegnap egész terjedelmében ki
sem akarta adni. Jeles regényírónk, mióta Ber-
linből hazatért, ismét ama váratlan fordulatok
egyikét tette, melyek az ő politikai életében
oly gyakran szerepelnek. Valószínűleg Bismarck
herczeg ismert nyilatkozatai a dualismusról bir-
hatták őt arra, hogy hazatérve még dühösebb
ellensége legyen a Lónyai kiegyezésnek, mint
előbb volt. Annyi bizonyos, hogy Jókai ma
már nemcsak „mérsekelte ellenzéki“, hanem ha-
tározott anticóalitionalista s nem sokára — egye-
bet nem tehet — felcsap Mocsáry-pártinak. Az
ország mindenestre tiszteli annyira kitűnő re-
gényíróját, hogy politikai bukfenchezéseit nem
veszi számba, mert szerencsére ártatlanok azok,
a mint legujabb tendenciós közleményénél is
kitűnt, mely nemcsak össze nem veszté, ha-
nem jóval közelébb hozta a mérsekeltebb ele-
meket egymáshoz.

— A válság. Minthogy az már ténynek lát-
szik, hogy Szlávy, ha nem is formálisan, de meg
van bízva a kormány újraalakításával; úgy tetszik
a „Hon“-nak, hogy 13-ika az alkudozások napja volt
Ezek azonban még alig értek véget. Legelőbb, ha
a tárczavállalásra felszólítandók iránt maga a leen-
dő kormányelnök megállapodásra jutott Andrassy
gróf, kinek befolyása belügyeinkre nem jelentéktele,
Budapestre érkezett s a „Lloyd“ szerint ő felsége
által fogadtatott, a „Napló“ szerint mind Tisza Kál-
mánnal, mind Sennyeyvel értekezett.

— A „P. N.“ meg elégedéssel hallja, hogy a
coalícióra nézve minden esetben igen részletes meg-
állapodásról van szó.

Halétesül a coalíció: — ugy mond — az nem léte-
sülhet más kép, mint részletes program, s a közjogi
kérdésre vonatkozólag minden kétértelműséget kizáró
megállapodások mellett.

A vallási krízis Európában.

— Renan Ernőtől. —

II.

(Folytatás.)

Az államok egyetlen méltóságos eljárás módo-
zata az egyházakkal szemben az, na nem foglalkoz-
nak ügyeikkel. S ne mondjátok, hogy az állam kö-
telessége a lelkiismeret érvényre emelése, a theokra-
tiával szemben szabadságának érvényre emelése. A
ki elhagyja akarja vallását, hitét, tehesse azt szaba-
don; de a ki megmarad s meg akar maradni valami
hitben, annak lelkiismereti szabadsága felett az ál-
lam ne örködjék. Indiában az izmaelinok felekezete
még mindig fennáll; ennek van egy főnöke, a ki
igen magas állásu egyén s a ki felekezete híveitől
igen jelentékeny összeget követel, a melyeket, ugy
mondják, legtöbbször lovakra költ. Néhány éve pa-
naszok emelkedtek; az angol kormánynál felszólaltak,
hogy lépjen föl e visszaélés ellen.

A kérelmezők s a kormány közt, akkor a kö-
vetkező szóváltás fejlődött: „Ki kényserit bennet-
ket a fizetésre? Szakítását meg az imánhoz való
viszonyotokat, ha elégedetlenek vagytok vele. — De
ki fog átkozni. — Mit törődtek azzal? — De örk
üdvösségünk tőle függ. — Ha örk üdvösségtek tő-
le függ, azt bizonyára nem tudjátok elég drágán
megfizetni.“ Az ügy így áll s az angol kormány jól
tett, mikor nem tett másképp. Ha a bombay-i fele-
kezetnek valamelyike nem akar fizetni a főnöknek,
igazságos, hogy a polgári hatalom támogassa sza-
badságának visszanyerésében volt főbbvaló iránt;
de a hívó, a ki hívó akar maradni, nem kérheti az
állam beavatkozását, különösen, ha nincs közjogi
kérdés szóban. Lehetne oly állapot, a hol például
valamely pénz árán chimericus dolgot ígérnek; de
ki fogja meggyőzni a hívót arról, hogy mi a chime-
ra? Vitába kellene bocsátkozni s itt a világ legna-
gyobb vitatkozói sem fognának birni egy hívó „iz-
maelinnal“. Az államnak le kell mondani ilyes be-
avatkozásról még azokkal szemben is, a kik kéri-
nek; nem szabad magának a tanok eldöntése iránt jogot
követelnie; nem szabad a becületos polgártól, ki
megfizeti adóját s teljesíti katonai kötelezettségét,

tet, vajjon nem jobb-e az így a mint van? Fontolja
meg ezt ön. Én is meggondoltam már.

— Oh, én tudom, hogy nem mély, valódi meg-
győződés sugálja önnök beszédét, — szóla hévvel az
ifju. — Valami mesterkelt az kegyedben, a mi így szól.
Nemde? Kegyed nem akarja, hogy baj keletkezzen?
Az nem fog megesni! Azt akarja, hogy nővére bol-
dog legyen; az leendő bizonytal! Kegyed azt mon-
ja: Anna oly fiatal, oly hajlékony s oly ember, mi-
nő jegyese, a legbiztosabban fogja őt az életen át
vezérelni.

Oh, kérem kegyedet, ha valaha szeretett, mond-
ja meg, van-e a világon nagyobb, biztosabb valami,
mint azoknak boldogsága, kik szereték s megtalál-
ták egymást!?

Minden egyéb más nem csak üres számítás,
külszin, nyomoruság-e s szétfeszülő törékenység, mi-
helyt a valódi sors-csapások bekövetkeznek a helyett,
hogy játszodva subanjanak el fejük felett? Nézzen
kegyed szemembe, ez nem hazugság, üres beszéd!
Látom, hogy hiszi ezt, miként nekem meggyőző-
déssem!

A tűz arczába is felszállt, s lángolt miként
szavai. Teréz nagyon is őrté, s átérző Emil
beszédét; néma maradt, s kimondhatlanul tetszett
neki az ifju hév, ugy tetszék, mintha egy testvér
álba előtte, s a mint kezét tartá, mintha a rokon
érezem delejes erejét érzene keblébe áramlani. Most
elbocsátá kezét az ifju, lépteivel átmeré a termet s
újbol visszatért, megtekintett egy pár képet, s le-
ült Teréz mellé a dívánra, melyen ez már helyet
foglalt volt. Többet nem szóltak. Egy kis idő mul-
va vette kalapját s így szólt:

— Holnap utazom. Addig út-levelem s egyéb
ügyeimet rendbe hozhatom.

Teréz ezt egészen természetesenek találá.

— De tán eljön még egyszer ide, mielőtt el-
utaznék? — szóla az ajtónál, hova elkísérte Emilt.

— Eljövök, — viszonzá ez hévvel, s boldog-
gá tette őt, hogy Teréz így hallgatagon helyeselni
látszék terveit. Még eljövök egyszer-kétszer, vagy a
hánszor lehet. Utasítottasson el ha ellenére le-
szek, de el fogok jönni ismét. Ezzel elváltak!

(Folyt. köv.)

„KELET“ TÁRCZÁJA.

A kis Anna.

Elbeszélés.

Irtá: Grimm H...

(Folytatás.)

— Nemde kisasszony, — kezdő most Emil,
Terézhez fordulva, kinek ez elmélyedés nem tűnt
fel, — Olaszországba utaztak?

— Oda, — felelé a lány, melléje lépre s ar-
czát hasonlóan az ablaktáblák felé fordítva; nem
volt neki terhére az ifju e perozben, mivel oly jól
megérté őt.

— Mondok valamit kegyednek, — folytató
Emil — mintha csak gondolatban folytatna párbe-
szédét, — mint az gyakran megcsik, hogy az ember
képzetben folytat beszélgetést mással, s maga
felel társa helyett is, a mit legtalálóbna hisz —
hadd mondjak valamit kegyednek: a mi oly igaz,
hogy mind a ketten itt e helyen állunk; — s mi-
után a lányka semmit nem felelt, így folytatá: és
ez az, hogy kegyed nővére nem szereti M... urat
és ez sem őt. Ületemet leköltöm, hogy ez így van!

Teréz öntudatlanul bele adta magát e mo-
dorba.

— Mit segít ez mindkettőnkön? — felelé, —
maga elé tekintve.

— Tehát kegyed is tudja? kegyed tudja ezt?
kiáltá tüzzel, kegyed tudja?

— Mire való beszéd ez? — szóla Teréz.

— Én nem fogok Annáról lemondani, nem te-
hetem! — szóla élénken Emil. — Meg kell tud-
nom, ha érzékem nem csal-e, ha való-e a mit ör-
zek. Ne ragadják így el őt tőlem, azt mi az enyém,
utánuk fogok utazni! Meg kell tudnom az igazat!

— Kedves barátom, — szóla Teréz — s ke-
zét, melyet az bucsuru nyújtott, mintha azonnal ut-
ra akarna indulni, néhány percig övében tartá —
és ha a gyermek mindjárt nem is szeretné Alber-

— A szász képviselők egy részének kilépését
a Deák-pártból már egy korábbi pesti táviratunk
jelezte, a „P. N.“ tegnap esti lapja e tényt meg-
erősíti s megjegyzi, hogy a kilépést [tudat] levelek
martius 10 és 11-ről keltek s részint egyszerűen a
kilépést tudatják, részint a „megváltozott viszonyok-
kal“ indokolják azt. Két képviselő levele német, Dé-
kányi Károly pedig úgy írja alá magát, hogy „reichs-
rath.“

A kilépett szász képviselők ezután valószínű-
leg csak a „szász klubnak“ lesznek tagjai, mely kü-
lönben mindig fennállt.

— A „Pester Lloyd“ tegnap vezércikké-
ben fordulnak elő a következő észrevételek:

„A mi az államjogi kiegyezést illeti, magától
értetődik, hogy Tisza ur eddigi magatartását csak
a kiegyezés czélzserűsége feletti nézetének nyílt ki-
fejezése által igazolhatta, a mint ezt kétségkívül
meg is tette. Arról azonban, hogy a jövőndő kor-
mánynak első fellépése alkalmával ki kell jelenté-
nie, hogy kötelességének tartja annak idején tör-
vényjavaslatokat terjesztetni elő, az államjogi kiegye-
zés megváltoztatására, — annál kevésbé lehetett
szó, minthogy Tisza ur is épen olyan jól tudja mint
mindenki, hogy a kiegyezés kétoldalú szerződés,
mely csak mindkét szerződő fél és a korona hozzá-
járásával változtatható meg. Minden a mit prak-
tikus államférfi ma e tekintetben óhajthat és a mit
bizonyára Tisza ur is óhaj, abban áll, hogy annak
idején tárgyalások indittassanak meg a két szerződő
fél között, annak vizsgálására, vajjon a Tisza által
is elismert közönségek elbánására az 1867 évben
megállapítottnál jobb módus található-e vagy sem. Ha
igen, ugy a jobb modus elfogadása bizonyára
egy oldalról sem fog ellnnezetni, miután az 1867-
ki kiegyezés ugy sem állítottat föl senki által örök
időkre változhatatlannak és képzelhető legjobbnak;
ellenkező esetben pedig az 1867-ki kiegyezés a nyert
tapasztalás által csak ujabbban megszilárdíthat.“

Az „Ellenőr“ szerkesztője e sorokat következő
jelentőségeltjes glosszával kíséri,

A „Pester Lloyd“ ezen észrevételeire mi csak
annyit mondunk, hogy azokkal teljesen egyetértünk:
valamint egyetértünk a „Pesti Napló“ által a feni-
dézettekhez adott azou meggyőzésével is, miszerint:

még azt is követelni, hogy találjon megoldást, mó-
dozatot az istenség és az ember közötti megfejtethlen
problema megoldásához is.

III.

A vallási villongás, mely Svájcban kitört, két
különböző irányban nyilatkozik. Bernben körülbelül
ugy keletkezett mint Poroszországban. Sok világi hi-
vó nem akarta magát alávetni a csalatkozhatlansá-
gi dogmának; néhány lelkesz csatlakozott hozzájuk;
ezeket azután az érsek elmozdította. A cantonális
hatóság helyükön maradásukat rendeli el; a püspök
ellenességül. Elmozdítják tehát őt s számúzik; a pü-
pökkühöz s Rómához hiven maradt lelkesz, „ókat-
holikusok“ által helyettesítetnek. E konfliktusban,
ugy mondják, a nép többsége (habár igen nehéz is
meghatározni ily többséget) a Rómával szemben való
schizma mellett nyilatkozott. A reflexiók, melye-
ket a porosz rendszabályokra nézve tettünk, fölmen-
tenek annak elmondásától, mit vélünk a dolog ezen ál-
lapotáról. Poroszországban a többség, Bernben a ki-
sebbség sértette meg; a természetes jog egyenlőben
meg van mindkét részén. A berlini katolikusok egy
tekintélyes száma fosztatott meg a szentségektől s a
vallási vigasztól, a melyre joga van s melyen most
a törvények által lát szentségtörést elköveteteni.

A geni konfliktus kevéssé hasonlít berlini és
bernihez. Az ügy alapja jóformán ugyan az: a ha-
talmi terjeszkedés azon szelleme, mely a római ku-
riában nyilatkozik s mely ezuttal is megfosztja őt
egy jelentékeny tartománytól, de minden egyéb el-
tér azoktól. A berni s a német konfliktusban a tá-
madás a berni s a berni kormány részéről jött.
Genfben ellenkezőleg a pápai közegek kezdtek a tá-
madást. Ugy látszik, hogy hiven a régi római tan-
hoz, a vaticán elvül követi, hogy minél inkább el-
lene szólnak a körülmények, annál nagyobb vakme-
rőseget, hajhatlanságot s fönhéjazást tanusit; azt
hiszi méltóságát alázna le, ha a győzövel nem köt-
ne ki. Ez helyes lehetett, midőn még fiatal volt;
de midőn ereje csak azon tekintélyből áll, melyet az
öregség s a gyöngeség kölcsönöz, ily eljárás által
önmagát veszti el.

(Folytatás köv.)

„Természetes, hogy a magyar kormánynak nemcsak azt kellene kérdeznie az osztrák féltől, hogy nem volna-e található jobb módokat, hanem ajánlani is kellene olyasmit, a mit jobbnak talál.”

Ez azon megállapodás, igenis, a melynek alapján a coalitio kormánya létesülhet tisztességesen, a szövetséző felek elveinek és önrésztének tiszteltetben tartása iránti egyenlőséggel. Ha így gondolkoznak a döntő körökben is, akkor nem is fog meghiusulni a létesítés formáságain, melyeket legyőzhet a tapintat, midőn a lényeg iránt megvan az egyetértés.

Finály Henrik titkári jelentése,

a muzeum egyletnek a hó 12-kén tartott közgyűlésén.

Tisztelt közgyűlés! Az a rövid és tisztán tárgyilagos jelentés, a melyet e pillanatban szerencsém van a t. közgyűlés elibe terjeszteni, a midőn egyes-egyesen csak azt a célt tűzi maga el, hogy a lehetőségig hiven számoljon le az igazgató választmány működéséről a lefolyt évben, mégis meg azon felül más czélul is fog szolgálni, a mely felé nem is törekedett. Bé fogja bizonyítani, mily nagy tevédecs volna az a feltevés, hogy miután a muzeum gyűjteményei a tud. egyetem használatába vannak átadva, a muzeum-egylet további létezése és fenntartása feleslegessé vált, bé fogja bizonyítani, hogy az igazgató választmány annál üdvösebben és sikeresebben mozdítja elő a muzeum sajátképpé czélját, a tudományos anyag egybehordását, és a tudományhoz való kedv ébresztését, mentől kevésbé avatkozik belé maga a szoros értelemben vett tudományos működésbe, mentől inkább szorítkozik az alapszabályszellemében számára kijelölt tisztán igazgató, kezelő, feügyelő, és ellenőrködő hatásköre.

A lefolyt év, mint még mindig átmeneti kor, gazdag oly intézkedésekben, a melyek, ha szabad hasonlattal élnem, oly formák, mint azok az előkészületek, a melyekkel a nagy munkára készülők elrendeli műhelyét a maga kényelmére, beszerzi szereszműveit, és azokat oly módon rakja keze ügyibe, hogy a szükséghez képest mindeniket a maga kijelölt helyén, könnyen hozzá mérhetőleg és használható jó állapotban megtalálhassa.

Noha a bécsi világtárlat a mult év nyarán oka volt annak, hogy a választmány nem tartotta meg pontosan a maga üléseit, minden hónap első szombatján. Ez ülések jegyzőkönyvei mégis 12 rendszerűt mutatnak ki, a melyeken az igazgató választmány 184 ügyben határozott és intézkedett. Arra fogok szorítkozní, hogy e határozatok és intézkedések közül a legnevezetesebbeket elősoroljam.

Első sorban kötelességem itt megemlíteni, hogy az egyetemnek ez ideig átadott természethistoriai gyűjtemények leltározása befejeztetvén, és a gyűjtemények magok az illető szaktanár uraknak tényleg átadtván, azok tetemes része merőben új és cseleszerűbb rendezésen ment át. E rendezés tudományos érdeme tisztán és egészen az illető t. tanár uraké, az igazgató választmány a maga számára nem veszen belőle többet igénybe, mint a mennyi ezért illetheti, hogy a rendelkezése alá bocsátott módhoz képest pontos készséggel szolgáltatva az illetőknek a megkívántatott költségeket és segédesszközöket. A régiség- és éremtár leltárjai még nincsenek elkészítve; e gyűjtemény formászerű átadásának szüksége nem sürget, mivel a kezelő személyében változás nem történt. Így fog a közelebbi nyáron lehetséges lenni, hogy e leltárak, a melyeket különben csak le kell másolni, úgy készüljenek el, hogy rendkívüli költséget ne vegyenek igénybe.

A mint a mult közgyűlésen előlegesen be volt jelentve, a muzeum-egylet gyűjteményeiből csakugyan voltak kiállítványok a bécsi világtárlaton. Névszerint: a könyvtárból 10 darab régi ritka nyomtatvány, köztük unikum is, többnyire erdélyi nyomdák művei a 16-ik századból; a régiség és éremtárból egynehány válogatott tárgy a kő- és bronzkorból, a legkitünőbb római régiségek; a viasztablek és egy pár középkori ékszerdarab; az erdélyi nemzeti fejedelemek tolyó pénzeinek 308 különböző veretű példánya, a mely csaknem teljes gyűjteménye a sajátképpé erdélyi pénzeknek; a természeti tárról Erdély eruptív közeinek még eddig soha ily teljességben nem látott gyűjteménye mintegy 1000 példányban. A mily szerény külsejük és avatatlan szemét épen nem kápráztatók valának e kiállítványok, oly nagy mértékben vonták magokra a szakfőriak figyelmét. Közetgyűjtényünket több külföldi muzeum szerette volna magáévá tenni, és történt is ajánlat e tekintetben; régiségeinkből egy párt a bécsi műipari muzeum igazgatósága lemintáztatott, és ha avval, hogy a tárlaton megjelentünk nem is nyertünk egyebet, mint hogy a Kolozsvárt létező erdélyi országos muzeum neve és czíme ott szerepelvén, ismét számos embernek tudomására jutott, a ki addig nem tudott létezéséről, még lehetünk elégedve e nyereséggel, annyival is inkább, mivel mondhatni csaknem semmibe se került. A Bécsben kiállítva volt tárgyak különben a maga idején teljes épségben és minden hiány nélkül ismét haza érkeztek, és ismét fel vannak állítva a magok helyeire gyűjteményeinkben.

Gyűjteményeink gyarapítására is megtett az igazgató választmány mindent, a mi hatásköréhez artozott. Azokon a vásárlásokon kívül, a melyek

az év folytatában történtek, és a melyek ki lesznek tüntetve az egyes gyűjteményekről mindjárt előterjesztendő jelentésekben az igazgató választmány az utaztatásra szánt átalányból juttatott az állattani, növénytani, földtani és régiségtani gyűjtemények gyarapítására czélzó kutató kirándulásokra, a melyek valamennyien igen zárt, és valóságos új gyarapodásokat szereztek az illető gyűjteményeknek. Legnagyobb arányban szaporodott adományok és vásárlás útján könyvtárunk, a mely főleg egynehány nagyon becses és nem igen könnyen megszerelhető természettudományi alapmunkával gazdagodott.

A muzeum tőkje és vagyona kezeléséről a mindjárt előterjesztendő pénztárnoki jelentés fog hű képet bemutatni, a mely egyszersmind azt is fogja kitüntetni, hogy alaptőkének a lefolyt évben mennyit gyarapodott, és micsoda hullámzást okoztak a folyó jövedelem mennyiségében némely elhelyezmények befizetése, és ez által bekövetkezett kamatozó érték változása. A költségvetésben előirányzott költségek felhasználásában az igazgatóválasztmány úgy járt el, hogy számkalkuláció nélkül takarékosan és okosan költve, a lehetőleg egyaránt juttassa teendői minden ágának a szükséges pénzerőt.

Egyik legnevezetesebb intézkedése a választmányunk az, a melyet az egyleti kiadványok ezutáni alakjára nézve tett. Miután t. i. az évkönyv 6-dik kötetének 2-ik füzeté megjelent, egyszersmind a muzeum igazgatói állomás megszűntével, az egyleti nyomtatványok szerkesztőjének tisztje, a mely ez állomáshoz volt kötve, új szabályozást kíván; az igazgató választmány újra fontolóra vette, hogy vajjon célszerű-e az évkönyv kiadását ezenkívül is az eddigi alakban folytatni, és e megfontolás eredménye lett, hogy a választmány tekintetbe véve az e tárgyban már a választmány, keblében is több ízben felmerült ohajtásokat és indítványokat, elhatározta, hogy a kiadványok alakját megváltoztatja, és egy e végre kiküldött bizottság indokolt javaslata alapján abban állapodott meg, hogy az évkönyv kiadását folytatja ugyan ezután is, de az új folyam az eddigétől abban fog különbözni, hogy 4 rétt helyett 8. réttben fog megjelenni, és többé nem vegyes tartalmú egész kötetekben, hanem egy-egy önálló értékezőt magában foglaló és időhöz nem kötött füzetekben: egyszersmind egy havonként megjelenő folyóiratot indít meg a titkár szerkesztése alatt, a melynek saját kényes feladata a közönséget értesíteni a kolozsvári tudományos mozgalmakról. E folyóirat két száma már megjelent és abból, hogy a hazai mivelt közönség igen jó indulattal fogadta, remélhetjük, hogy ki fogja magának vivhatni azt az állást az időszaki tudományos irodalomban, a mely az alapításnál kitűzött czélul megfelel. Igaz, hogy e válatul létesítésére a választmány tetemes pénzaldozatot hozott, a menyinyiben évenként 1500 forintot bocsátott e végre a szerkesztő rendelkezése alá, de ezt egyfelől azért tette, hogy az egylet kiadványait, az egylet valamennyi tagjainak csupán a széküldésért járó csekély díj megtérítése kikötésével ingyen osztathassa ki; másfelől jobban a megyőződésben, hogy a tudomány érdekében jobb célra nem fordíthatja az egylet pénzt, és abban a reményben, hogy a t. közgyűlés a költségvetés e tételének készséges megszavazásával ráúti e határozatra jóványagása bélyegét.

A kolozsvári m. kir. tudomány-egyletemhez való viszonyunk tetemesen gyarapítja azt a tudományos munka erőt, a mely ezután ha nem is muzeum szolgálatában, közre fog működni arra, hogy az egylet által egybegyűjtött tudományos anyag, mind inkább közvagyonná váljék. — Anyagi tekintetben is lendítő ügyünkön e viszony, a menyinyiben legalább huzamos időre felmentett egy nehéz gond alól. Értem a helyiség gondját, még csak a könyvtár nizes az egyetem helyiségébe átköltöztetve, ez is azonban a folyó évben meg fog történni.

Eppen ez az előttünk álló átköltöztetés van kapcsolatban avval az indítványuval, a melyet az igazgató választmány ma terjeszt a t. közgyűlés elébe. A m. kormányval kötött szerződés ugyanis biztosítja ugyan a muzeumot, hogy könyvtára számára az egyetem épületében helyiséget nyer, de e helyiség felszerelése a szükséges állványokkal és szekrényekkel a muzeum-egylet kötelessége. A könyvtár eddigi helyiségében levő polczok, mint ideiglenesek, egyszerű deszkából vannak összerakva, és nem arra való, hogy az új állandó helyiségben is szolgálhassanak. Ennek következtében az új helyiség felszerelése tetemes költséget fog igénybe venni, a melynek összegét szabatosan még most nem vagyunk képesek megmondani, mivel az illető tervrajzok és költségvetések még nem készültek el, de annyit már meg is tudunk, hogy az évi folyó jövedelemből nem fogjuk fedezhetni, Szükség tehát más fedezetről gondoskodni, és erre czélzó a választmány egyetlen indítványa.

Az egylet tagjainak száma a jolyó évben csak egy néhány részvényes taggal szaporodott; abban is történt változás, hogy egy részvényes tag alapítvá lett, ellenben a halál számos áldozatot ragadott el az egylet tagjai sorából, és a mi réánk nézve fájdalmas az, hogy nem is szentelhetünk nekik bár egy nehány szóval kifejtett gyászemléket, mivel a legtöbb esetben nem is értesülünk az ily halálozásokról.

Csak évek múlva jött tudomásunkra, hogy ez vagy amaz tagunk, a kinek a neve még mind ott szerepel névkönyvünkben már évek óta költözött el

a jobb életbe. Bocsásson meg tehát a t. közgyűlés, ha e helyt kénytelen vagyok avval beérni, hogy azoknak a tagoknak a neveit, a kik 1869 óta, a mióta utolsó nyomtatott névkönyvünk megjelent, elhaláloztak, egyszerűen elősorolom, a menyinyiben tudomásomra jutottak a halálesetek: Igazgató tagjaink közül elvesztettük a következőket: br. Bánffy János, érsek Bartakovics Béla, id. gr. Bethlen Gábor, Dietrich Sámuel, Kleisch Zsuzsána öz. gr. Haller Jánosné, dr. Lészay Dániel, gr. Rhéday János, br. Saguna András érsek, gr. Teleki Miksa; az alapítók közül; Antal Imre, id. Bágya Ferencz, br. Eötvös József, Horváth István, Jancsó József, Kakucs Elek, Kasza Dániel, öz. Komis Elekné, Kónya András, Kovács István, öz. Kozma Imréné, Mara József, Mikó Antal, Mikó Sámuel, dr. Patak Dániel, Pócsa F. dr. Salamón József, Schütz József, Sebes Ferencz, Streicher Mihály, Dr. Szabó József, Szentiványi György, Szilvási Miklós, Szűcs József, Bogszegi László Ferencz, Tamási Antal, Török János, Ujfalvi Ádám, Zeyk Miklós; félek azonban t. közgyűlés, hogy e névsor még nem teljes.

A mily kevésnek látszhatik ily száraz elősorlás után az, a mi választmány tevékenységéről kiválóan kiemelve el volt mondva, a vagyonkezelés és a gyűjtemények folytonos szaporítása, fenntartása és hasznosítása körül szükséges intézkedések sokféleképpen vették igénybe ez igazgató testület munkásságát, és ha majd a tárgysorozat szertul ezután következő egyes jelentések kifogják egészíteni az egylet ez utóbbi évi élete képét, meg fog győződni a t. közgyűlés is, hogy ez évre a teljesített kötelesség megnyugtató öntudatával pillanthatunk vissza, és a biztosított siker lélekemelő reményével tehetjük meg intézkedéseinket a jövő iránt.

BELFÖLD.

Csik-Szereda, 1874. március 10.

Kimutatás.

Csik szék földm. felsőnépiskolája tanári testülete f. év január hó 17-én a megalapítandó ifjusági „olvás és segély-egylet könyvtára” javára jótékony czélul tánczvizalmat rendezett, mely alkalmából a könyvtár javára könyveket adományoztak.

A nagy mélt. földm. ipar és kereskedelmi ministerium, 23 drb gazdasági szakkönyvet, 2 péld. buzaszem átmetsző, 2 péld. növényáplakozási és 2 péld. gyümölcsfa nemesítési fali abroszt. György Pető törvényszéki elnök ur, 32 drb könyvet, a bécsi világtárlat lapokat és egy kis microscop. Veress Lajos segédlelkész úr 13 drb. Cency Lujza k. a. 15 drb. Koródy Istvánné u. a. 1 drb. Koródy Frida k. a. 1 drb. Szörcey Karolina k. a. 2 drb. Tiszt. Keresztes Márton úr, 10 db. Adorján Imreh tanár úr, 11 drb. Fekete Márton tanár úr 4 drb. Sipos Sándor tanár úr 2 drb. Dachsbeik Andor tanár úr 22 drb. Bara Özsű u. 6 drb. Császár Károly segédlelkész ur 6 drb. Dachsbeik Ferencz ur 6 drb. Dachsbeik Alajos ur 3 drb. Boga Bálint tanár ur 4 drb. Torday László ur 1 drb. Turóczy László ur 1 drb. Turóczy Lászlóné u. a. 1 drb. Csizsér Károly ur 3 drb. Tiszt. Imecs Jákó ur 4 drb. könyvet.

Az intézeti tanulók közül: Albert Péter 7 db. Szántó Endre 1 db. Székely Dénes 1 db, Péter Balázs 1 db. Karácsony István 1 db. Mikó József 1 db. Fekete Árpád 1 db. Larenz Béla, 1 db. Peitl Károly 4 db. Székely György 1 db. Egy valaki 1 db. tankönyvet.

Kolozsvárról, Antal József ur gyűjtő ivén: Tiszt. Ferencz Alajos tanár ur, 7 drb. Tiszt. Toth Pál ur, 1 db. Tiszt. Dániel Joachim tanár ur, 13 db. Tiszt. Nemes Anicét ur 1 db. Szekeres József ur 1 db. Smidt Ágoston ur 3 db. Szőke Péter ur 6 db. Ferencz József ur 3 db. Halmi László ur 3 db. könyvet.

Mihály Ferencz ur gyűjtő ivén: Orbay Máttyás ur 2 db. László Antal ur 2 db. Madár Imre ur 1 db. Lestyán József ur 3 db. Jován Antal ur 1 db. Farkas Albert ur 3 db. Jancsó Benedek ur 1 db. Végő János ur 1 db. Bogdán Péter ur 1 drb. Demény Ferencz ur 1. Márkovics Jakab ur 1 db. Egy tanuló 1 db. Fülöp Endre ur 5 db. László Dávid ur 4 db. Pál Géza ur 4 db. Csoboth Simon ur 6 db. Török Kálmán ur 2 db. Szájt László ur 1 db. Veress Sándor ur, 2 d. Grecze Péter ur, 1 db. Tilcsér Ede ur 1 db. könyv és 1 db. térképet.

Convictusi növendékek: Fejér Antal 5 darab Dániel József három darab. Szentskirályi Jenő 3 drb. Szentkirályi Géza 4 db. Eperjesi Olivér 3 db. Buday Károly 1 db. Amberboy József 2 db. Fejér Sándor 1 db. Dencz Adolf 2 db. Schreiber Lipót 1 db. Stári Gusztáv 1 db. Bartba István 2 db. Antal András, 1 db. Zakariás Lukács 1 db. Kremniczky Aladár 1 db. Mischliger János 1 db. Dávid Joannes, 6 db. Stark János 1 db. Sopker Géza 1 db. Cseh Gyula 1 db. Kovács Kálmán 1 db. Hulinka Sándor 1 db. Lukács Antal ur 1 db. Szacsavay Miklós 2 db. Plihal György 4 db. Fekete István 3 db. könyvet. Továbbá: Bankf. Kovács Antal ur 2 drb. csik-szeredai Kovács Antal ur 2 db. könyv és 1 db. térképet. Péter Lajos honvéd hadnagy ur, 5 db. könyvet. Összes 320 darab.

Fogadják a nemeskeblű t. adakozók az egylet leghálásabb köszönetét; külfölden Antal József gyűjtő

tő urnak buzgó fáradozásai és a könyvek szállítási költségeinek viseléséért, nemkülönb Mihály Ferencz gyűjtő urnak sikerdus ügybuzgalmáért a testület nevében köszönetet mond

Deák Ignác,
pénztárnok.

5-ik közlemény,

a dobókamegyei cholera-árvák javára gyűjtött segélyadományokról.

Hatfaludi Mór sz. biró ur gyűjtő ivén: Fülöp Lajos 20 frt, Fülöp Phoebus 2 frt, Fülöp Albert 2 frt, Joo Imre 1 frt, összesen 25 frt.

Wéer Sigmondné urnő ivén: Wéer Sigmondné 2 frt, Véer Farkas 2 frt, egy valaki 3 frt, összesen 7 frt.

Boér Bálintné urnő ivén: Gyarmathi Miklósné 5 frt, Végő Gabrielle 1 frt, Mósá Peti 1 frt, Szentkirályi Irma 1 frt, öz. Rettégi Sámuelné 1 frt, C. Duret 1 frt, Eibel Gustávné 1 frt, öz. dr. Szőcsné 1 frt, Szabó Ferencz 1 frt, Bors Albertné 1 frt, dr. Brandtné 2 frt, 4 szám 20 kr, gr. Teleky Gustávné 1 frt, Bányai Vitáliné 1 frt, X. X. 20 kr, gr. Béli Ferencz 1 frt, Biró Domokosné 50 kr, egy bujdosó 20 kr, Boér Bálintné 2 frt, összesen 22 frt 10 kr.

Nemes Sándorné urnő ivén: Nemes Sándorné 3 frt, Voit Dani 1 frt, Harmath János 1 frt, Jakóbi Hirsch 2 frt, Zoroba Demeter 1 frt, Gombás János 13 kr, Filep István 50 kr, Jakóby Jákob 1 frt, Voit Márton 40 kr, Szentási Károly 10 kr, Csáki Mihály 1 frt, Jakóbi Áncsal 1 frt, Sáhín Lukács 1 frt, Hosszu Gábris 20 kr, Hosszu Gábor 20 kr, Kovács Bogdán 40 kr, Schwartz József 20 kr, névtelen 1 frt, Csuka Grátin 1 frt, Csiple Simon 1 frt, Sáhín Márton 40 kr, Sáhín Isák 1 frt, Piktör Anti 10 krajczár, Sáhín Joachim 50 kr, összesen 19 frt 13 krajczár.

Felszegi Sámuelné urnő ivén: Felszegi Sámuelné 5 frt, Boch Bálintné 2 frt, Baráth Sigmond 2 frt, dr. Szent 2 frt, Szabó Ádámné 1 frt, Hersényi 1 frt, B. R. 50 kr, Nuridsán testvérek 2 frt, Csikora Károly 40 kr, Békési Márkné 1 frt, Krigovszky Gáspár 1 frt, Weber n. 2 frt, Sükösd József 1 frt, Lajosi 50 kr, N. N. 50 kr, Matza János 1 frt, Szalánczi Kristof 2 frt, Kis Károly 2 frt, M. Deák hadnagy 50 kr, Paxi Józsefné 50 kr, P. A. 50 kr, A. B. 50 kr, Göllner Gusztáv 50 kr, Szentkirályi 1 frt, Kolosi 1 frt, dr. Katona 1 frt, összesen 32 frt, 40 kr.

Simay Antalné urnő ivén: Simay Antalné 2 frt, László Kristóf 1 frt, Katicza Özeb 1 frt, Dolián János 1 frt, Bulbuch Márton 1 frt, öz. Marosán 1 frt, Edzégár Dotosné 50 kr, Novák Isákné 50 kr, Császár János 1 frt, Bányai Gyula 1 frt, Bárány István 50 kr, Korbully Todor 1 frt, Beteg Zachar 30 kr, Vincze Barabás 1 frt, Lukács Béláné 1 frt, Lukács Béla 1 frt, Todorfi Kristofné 1 frt, Todorfi Lila 1 frt, Gajzágó Samil 1 frt, Ostián Vártán 1 frt, Kádás Ferdinánd 50 kr, Dobos Joachim 50 kr, Gebhárd Károly 50 kr, Outs Mari 1 frt, Meza Joachim 1 frt, Oncs László 1 frt, Volmán Józsefné 50 kr, K. M. 50 kr, Korbully Mimi 50 kr, ifj. László Márton 1 frt, Szathmári Mihály telekk. szolga 50 kr, összesen 25 frt 30 kr.

Ezen felül adakoztak: Kis Lajosné Bodor Klára 2 frt, Gogomán Ferencné 1 frt, Hatfaludi Józsefné 1 frt, Temesvári Mártonné 1 frt, Császár Miklósné 1 frt.

Ezen adakozások együttes n tesznek 136 frt 93 kr, mely összeget hozzá csatolva az utóbb kimutatotthoz 900 frt 4 kr. Az egész eddig begyűlt összeg tesz: 1036 frt 97 kr.

Szamosujvár, márcz. 7. 1874.

Török József.

Törvényszéki csarnok.

A kolozsvári királyi törvényszéknél 1874. márcz. 10-én tartott bünyűgi végtárgyalások.

1. Szilágyi Mihók János s társai lopási bünyűge. (Elnök Pap Leontin, bírák Pintye, Péterfű, közvádó Drágos Elek). Azbej László nagy-kapusí kereskedő 1868 és 1869. évben azon tapasztalatra jött, hogy részint záros hijjából, részint ablakából, mászárszékéből és kertjéből számos lopás történt s daczára az utánjárásnak ki nem tudta a bűnös kiletét találni. Végre azonban a falusi közhirűből rájött, hogy szomszédja Szilágyi Mihók János szolgálja Batiz Feri bevallotta, hogy lopásokat részben egyedül részben Pap János cselédtársával gazdája s ennek neje unszolására ő követte el. A nyomat megindulván, Batiz Feri a társa ezt itt is, valamint a végtárgyaláson is beismerde, Szilágyi Mihók János és neje azonban tagadják, hogy ők cselédeiket erre unszolták volna s a szembesítés daczára is csak annyit ösmertek be, hogy tudva a tárgyak lopott voltát, azokat elfogadták s elárusítani segítettek.

A közvádó kérte, hogy Batiz Feri és Pap János mint közvetlen tettesek ítéltesse el, és pedig az első hat, az utóbbi két havi súlyos börtönre, Szilágyi Mihók János és neje (ki közben férjétől különválva a kárt jóvátette) mint bünszerzők ítéltesse el, az első 1 1/2 évi, az utóbbi 8 havi súlyos börtönre. Védők Nagy Mihály és Polez Rudolf nem látnak e két utóbbi tényben lopási bünyűge s kérik

a kir. törvényszék, hogy védenek csak is lo-
pás részeseit kihágásért ítélje el. A kir. törvény-
szék a tanácskozás megtartása után Batiz Ferit és
Pap Jánost mint közvetlen tetteseket bűnösöknek
találta s elnöki hat havi sulyos, hetenként egy böj-
tet szigorított börtönrre, utóbbit két havi börtönrre
ítélte el, Szilágyi Mihók János és nejét azonban csak
lopási részeseit büntényért ítélte el hat és három
havi börtönrre. Vádlottak Pap János kivételével fel-
lebbeztek, a kir. közzvaldó Pap János ítéletét meg-
nyugodott, Batiz Ferire nézve ennek javára fel-
bezzett a böjt áttal, sulyosítását, Szilágyi Mihók
János és nejére nézve pedig az ítélet teljertalma
ellen fellebezzést jelentett be.

2.) Magyar Márk és társa ellen lopás bün-
tényért. (Elnök Pintya József, bírák Pap, Péterfi,
közzvaldó Drágos Elek kir. alügyész.) Soos Ferencz
Mocsi lakosnak 1874. jan. 20-án zártan hijjából
s az abban volt záros gabonatarbójából a lakat le-
verése által, több gabna nemje ellopván, Marosán
Juon nevű czellengő az előljáróság előtt bevallotta,
hogy ezt Magyar Márk postakocsis felszólítására,
ők követték el. Magyar Márk azonban alhatatosan
tagad, mert ő még otthon sem volt s dacára, hogy
társa szemébe mondotta, tagadása mellett makacsul
megmaradott. A közzvaldó azonban a büntárs vallo-
mása s annak folytán, hogy Magyar Márk lopás
büntényért még volt elítélve, kérte, hogy Magyar
Márk bűnösnek mondassék ki s 10 havi sulyos he-
tenként egy böjttel szigorított börtönrre, Marosán Ju-
on pedig három havi börtönrre ítéltesék el.

A kir. törvényszék Magyar Márkot s Marosán
Jánost a lopás büntény elkövetésében bűnösnek mon-
dotta ki s az első 6 havi sulyos, hetenként egy
böjttel szigorított börtönrre, Marosán Jánost pedig
egy havi börtönrre ítélte el.

Az ítéleten egy Marosán János mint Magyar
Márk (ártatlansága dacára?) valamint a közzvaldó
is megnyugodtak s az elítéltek a börtönrre be is ki-
sértettek.

Nemzeti színház.

A „Nemes és polgár“, Angier és Sandeau vig-
játéka tegnap került először színpadra.

Íránydarab a szó szoros és legjobb értelmében,
melynek még az a jó érdeme is megvan, hogy az
írányzatosságért nem dobja el a drámaiságot, lega-
lább nem egészen. Igaz ugyan, hogy az ezme ella-
posul egy kisé négy felvonáson keresztül; a cse-
lekvény meglehetősen lassan megy előre s a legtöbb
helyett helyettesítheti magát a néhol hosszadalmas
dialogok által, melyekben azonban sok szellem nyil-
latkozik, tele finom, éles és az érdeket folyton éb-
rentartó aperçukkal, egy angol regény legapróbb rész-
letekbe beható jellemző elbeszéléseivel; s a darab
alakjai egy kettőt kivéve, melyek élethűek, a többi-
ek egészen fölöslegesek (p. Montmeyra, Verdelet)
de általában a különben még megirt, de reánk néz-
újodságot képező darab egyike marad repertoírunk
legbrossabb élti darabjainak.

S e hosszú életet egyedül józau irányának és
finum comicumának fogja köszönni.

A nemes és polgár között századok emelte vá-
laszfalat már rég lerombolta ugyan a kornak egye-
dül egy érdemet mérlegelő hatalma; de a romok
még mind ott meredeznek a társadalmi téren, hon-
nan csak a haladás és a gondolat emelkedettsége
fogja utolsó maradványait is elordani, a nélkül
azonban, hogy mint emberi gyöngeség, mint álta-
lános és örök emberi teljesen elveszteni létének jo-
gosultságát. Más alakban ugyan, mint a mult
kifejlesztette volt, de mégis fenn fog állni, míg
ember lesz, az őök érdemeire való hivatkozás és ez
érdemre alapított, habár az érdemtelenségünkre
egészen ingatlag alapu tekintély.

Ez emberi gyengeség, melyet concret esetben
csak az egyéni emelkedettség tud legyőzni, mi ha
nincs meg bizony mindig hivatkozni fog. — persze
kétségtelenül, jogtalanul — nemcsak a nemes, de
maga a polgár, sőt a társadalom legalsóbb rétegé-
nek bármely fia is az ő érdemtelenségének elleple-
zése végett ősi érdemeire. S ha nem hivatkoz-
hatik: akkor igyekezni fog, hogy legalább deduno-
kái hivatkozhasanak rá, a mint teszen Poirier ur
is, a ki pedig egyéni érdemeire és polgáriasságára
annyira büszke s mégis államainek egyik legszebbike,
hogy a „nemesek“ közé bejuthasson. Mintha bizony
nem volna a nélkül is nemes, hogy még a cim-
cafrangot is nevéhez kelljen függesztenie, vagy pe-
dig, ha egyénihez, nem nemes: a cim azzá te-
hetné!

És e két mozzanat épen az, a mit szerzők fi-
nom satyrájuk tárgyává tettek: egyfelől a született
„nemes“ üres pöffszekedése a polgárral szemben,
egyedül ősei érdemei alapján, melyek szerinte elég
jogozimat adnak, hogy semmit se dolgozzék és a
„bourgeois“-t lenézze és a becsületről a lehető leg-
szendébb, de szerinte privilegizált kasztszerű felfoga-
sa legyen; másfelől a demokratságát minden pil-
lanatban fitogtató felzadagodott polgár, ki dacára
polgáriasságába helyezték büszkeségének, mégis rend-
kívül örvend, hogy leányát egy semmiházi marquis-
hoz adhatta nőül, és sokat nem adna egy kis há-
zassággért.

Mindkét irányban igen éles és találó voná-
sokkal festi szerzők satyrája a nemes és polgár eme

nevetéséges gondolkozásmódját; az előbbi azonban
egy kissé nagyobb előszeretettel. S Poirier és Pres-
les Gastonban, kikben a két irány comicumát kife-
jezésre hozzák, nagyon élethű, nálunk is uton utfé-
len tenyésző alakokat teremthettek.

Az előadás is igen csinosan folyt le. Egyedül
S. Dobozi Lina (Antonia) számtalanszor kiemelt af-
fectált hanghordozása ellen és Szentgyörgyi játéka-
nak egyetlen egy mozzanata ellen van kifogásunk.
Szentgyörgyi különben mint Poirier egészen elemében
volt, ugy hogy az egész előadás savát borsát az ő
jellemező játéka adta meg. Legközelebb állott hozzá
Krasznai (Verdelet). Földényi (Presles Gaston mar-
quis) és Körösmeyzi (Montmeyra herczeg) szintén
kielégítettek, habár mi részünkről nem idegenked-
nénk a cserétől. S. A.

A „KELET“ magán-távirata.

Feladott Budapestre márcz. 13. 10 ó. — p. d. e.
Érkezett márcz. 13. 10 ó. 45 p. d. e.

**A válság még nem dönt el, sőt
hiszük, hogy igen sokáig tartand.
Tegnap és tegnapelőtt alkudozások
folytak Szilágyi, Tisza, Andrassy és
Ghyeczy közt, kik többitben kölcsö-
nösen meglátogatták egymást; egész-
ben véve eddig az alkudozások Ti-
sza közjogi állása miatt teljesen sik-
kertelenek maradtak; Sennyey szin-
tén nem akar a coalitionalis kor-
mánya lépni. Mára balközépi ér-
tekezlet hivatott össze, melyen Ti-
szától fontos nyilatkozatokat várnak.
Andrassy ma Bécsbe ment s hétfőn
ismét itt lesz. Löw szász követ szin-
tén kilépett a Deakkörből.**

NAPI HIREK.

Kolozsvár, márcz. 14. 1874.

— A pénzügyminisztérium vezetésével meg-
bízott m. k. miniszterelnök Tuzkóczy István első oszt.
pénzügyi titkár pénzügyi tanácsossá s a nagy-sze-
beni m. k. pénzügyigazgatóság főnöki helyettesévé
nevezték ki.

— A városi bizottság legközelebbi gyűlésén
fog szövegére kerülni dr. Haller Károly azon nagy-
horderejű indítványa, hogy Kolozsmonostor községe
Kolozsvár városához csatolassék.

— Az „egyetemi kör“ tegnap délután köz-
gyűlést tartott az alelnöki és egyik elnöki állomá-
sra; s a szavazás eredménye a következő: alelnöknek
megválasztott: Ferenczy István, ellenőrnek: Boér
Ferencz. Ezt megelőzőleg elnök tudatta, hogy az
egyetemi tanárok szives előkészítéssel készeknek
nyilatkoztak az egyetemi kör javára nyilvános fel-
olvasásokat tartani s f. hó 22-ikén Ladányi Gedeon és
Brassai Sámuel tanár urak nyitják meg az első elő-
adást Cziklust, mely még az őszel és télen folytatati-
ni fog; felhívta egyszemint az ifjuságot, hogy maga
részéről is minél hathatósabban mozdítsa elő a fel-
olvasások sikerét. Ezután felhatalmaztatott a kör
titkára, hogy saját belátása szerint teljhatalmulag
ntézkedjék a kör melletti megnyitása iránt.

— Lőnhárt kolozvári plebanus ur a
kolozvári önkéntes tüzoltó egyetnek 2000 frtot o.
é. adományozott, mivel azok életük veszélyeztetésé-
vel a plebania épületét a tüzoltó megvédte.

— A kolozvári önkéntes tüzoltók évi ren-
des közgyűlést közelebb fogják megtartani. A
megjendő választásokra már is javában folynak a
korteskedések s a főparancsnoki diszes állásra a ta-
gok többségének bizalma, mint halljuk, bár Bornem-
sza Leopold urat jelölte ki.

— Polcz Rudolf, szép készütségu fiatal ügy-
véd irodáját sétatár-utczára 4. sz. a. megnyitotta.
Ajánljuk a község figyelmébe.

— Kolozvári országos nemzeti színház mű-
sorozata 1874 mártius hó 15-től mártius 23-ig.
Vasárnap 15. „Varázs fátyol“ b. sz. 158, hétfő 16.
„Jakab urfi“ b. sz. 159 (2-szor.) kedd 17. opera
b. sz. 160, szerda 18. „Tartuffe mintá képei“ b.
sz. 161. (Gutzkotól, felújítva.) csütörtök 19. opera
b. sz. 162, péntek 20. „Tartuffe“ b. sz. 163, Mo-
lieretől (felújítva.) szombat 21. „Tronkereső“ b.
sz. 164, (2-szor.) vasárnap 22. „Amerikai“ b. sz.
165 (2-szor.)

— (Beküldetett.) 1848 márcz. 15 én kifejezésre
jutott eszmék évfordulati emlékre holnap rendezendő
nemzeti emlékünnepléj sorrendje in ezlesz: I. rész:
Emlék ünnepléj a redoutteban d. u. 4 órakor,
a következő programmal: 1) Klapka-induló, előadja
Salamon János népzeneke, 2) Hymusz Kölcsey-
től, éneki a Dalkör. 3. Alkalni felolvasás, Sámí
László tanár úrtól; 4. Gondolatok 1874. márcz. 15-
én, költemény, az ünnepléyre írta és szavalja E.
Kovács Gyula ur; 5. Szózat Vörösmartitól, előadja
a Dalkör; 6. A vak koldus, Arany Jánostól, szá-
valja Némethi Irma k. a. 7. Rákoczi induló, előad-
ja Salamón János zenekara. Ez ünnepléyre minden
leikes honfit és honleányt meghív és a díj nélkül
kiadandó belépti jegyekre fizetendő bármely tetszés-
szerinti összeget köszönettel fogad és nyilvánosan
fog nyugtatni a rendezőség a hovárd menház javára.
Ugyanennek javára fog elárúsítani E. Kovács Gy.
ur alkalmi költeménye is 10 krajczéron. — II. rész:
Társas diszes este béd ugyanott 8 órakor Sala-
mon János zenéje mellett. Részenyidj: 2 ft. Je-
gyeket válthatni a bizottmány elnöke és jegyzője:
Doáky Albert és Hory Béla uraknál, továbbá: Tauf-
fer J. és Orbán J. czukrázatában, Bogdán István,
Demjén L. és Keresztény Pál urak kereskedésében
és a M. „Polgár“ központi irodájában vasárnap déli
12 óráig. A diszes estebe, melyen csak férfiak vesznek

rész, szítén tisztelettel meghív minden lelkes hazafi
Kolozsváron, 1874. márcz. 12-én a renderő bi-
zottság.

— Márcziusi hó. A tavasz előhava tegnap
este nagy menyiségű szépitő szerrel, márcziusi
hóval kedveskedett. A havazás most is folyton
tart s a járdákat s a házak fedelét mindenfelé vas-
tag hóhalmok borítják. Jó lenne, ha a városi ható-
ság ideje korán gondoskodnék a hó eltávolításáról,
míg t. i. vízzel és sárrá nem válik az ártatlanság
fehér köpenye.

— Az erdélyi gazdasági-egylet közelmúlt
választmányi ülésén következő fontosabb ügyek for-
dultak elő: a február 2-iki ülés jegyzőkönyvfelol-
vasatván, észrevétel nélkül hitelesítették. Egyleti
pénztárnok dr. Hincz György a lefolyt 1873-ik év
zárszámadását, rovatonkénti számtételét és vagyon-
mérlegét beterjesztvén, annak megvizsgáltatását kéri,
— a számadás egyelőre tudomásul szolgálván, viz-
sgáló biztosokul Fílep István, Nagy Ferencz és tit-
kár kérték fel. Egyleti pénztárnok 8 éven át vi-
selt tisztességéről lemond; sajnos tudomásul szolgál-
ván, felkérelt a pénztárvizsgáló bizottság, misze-
rint a pénztárnoki állás betöltésére nézve a köze-
lebbi ülésre javasoltat tegyen. Br. Bánffy Dániel a
somogyegyei gazdasági-egylet által csatlakozás és
pártolás végett egyetünkhez áttett feliratát a keleti
vérenek az általi menésekben való fenntartása érde-
kében saját véleményével együtt benyújtja, — nagy
szakértelemmel írt vélemény helyeslő tudomásul
szolgált, annak másolata a somogyi gazdasági egy-
letnek megküldetik, egyidejűleg pedig a vélemény
alapján külön felirat is intéztetik a ministeriumhoz.
Ministerium tudatja, hogy kiosztás végett 8 mérő
canadai zabot fog küldeni, — örvendetes tudomásul
szolgálván, a kiosztás szokott módon teljesítetteti fog.
Borászati szakosztály február 27 üléséből a követ-
kező indítványokat terjeszti be: a) azon megyében
(székben) hol gazdasági vándorgyűlés tartatik, en-
nek megkezdése előtt vizsgáltsanak meg a leg-
czélszerűebben kezelendő szőlőtelepek; a legjobban mi-
velt nagy birtokos telep oklevél, a kis birtokos szó-
lője pedig megfelelő pénzdíj által tüntessék ki; b)
a phylloxera vastatrix (szőlőtét) behozatala ellen
hozott kormányrendszabályok — mintán fölös, hogy
a szárnyas phylloxera felére is, ágra is rakhatja
petéit — elégségesek nem lévén, a minisztérium
indokolt felterjesztésben felkérendő lesz, hogy a vé-
ses helyekről a sima vesszők behozatalát betiltás;
c) a vándor tanárnak idei működési területét a me-
zőség borvidék szamosi kerületének 108 községe tü-
zesék ki; d) a szőlészeti pályakérdésre beérkezett
három pályamű a bírálók egyhangu véleménye szer-
int nem felelő meg a kérdés által szabott követ-
telményeknek, a díj kiadása mellőzendő, a pályázat
pedig 1875 márcz. 31-iki határrappal megújítandó,
a szakosztály ezen négy indítványa egyhangu helyes-
léssel találkoztván, elfogadtatták és határozottá emel-
tettek. Az idei közgyűlés napjának meghatározás fo-
rogyván fenn, a közgyűlés megtartása apr. 14-ére
tűztetik ki. A kolozs-monostori gazdasági tanintézet
igazgatósága a téli felülvizsgáló hivatást meg a vá-
lasztmányt, egyleti képviselőül Ladányi Sándor,
Demeter Károly és Szentgyörgyi József tagtársak ké-
rettek fel.

— Az udvarhelyszéki cholera árvák felsze-
gítésére multkori e tárgy közleményem megjelenése
után, még a következő könyrdományok folytak be
hozzám: 1. Mátyus József korondi járási dultó ur
utján azon járás községeiből 26 frt 26 kr. 2. etédi
járási dultó Ferenczi Gyula ur utján szintén az il-
lető járás községeiből 11 frt 35 kr. 3. kereszturi já-
rási dultó Sebessy Albert ur utján a kereszturi já-
rás községeiből 50 frt 21 kr. 5. Unitárius esperes
Gyöngyösi István ur utján az illető esperesi kerü-
let egyház községeiből 11 frt 35 kr. 5. Solymossy
István ur. ref. esperes ur utján az esperesi kerület
egyház községeiből 18 frt 12 kr. összesen 117 frt 29
kr. Ehez adva a multkori közlésben érintett 48 frt
27 krt, a hozzám befolyt egész összeg tesz 165 frt
56 krt, midőn az igen tisztelt gyűjtők és adakozók-
nak önzetlen eljárásukért köszönetemet nyilvánítom,
egyszersmind kijelentem, hogy a 165 frt 56 krtól
10 forintot a kereszturi, 10 frtot az etédi, 55 frtot
a korondi és 90 frt 56 krt a homoródi járás dultók-
hoz a járásaikba kebelezett községekben lévő cholera
árvák között a szükséglet mérvéhez képest esz-
közöndő kiosztás végett kiküldöttem. Fel kell em-
litnem végül, hogy homoródi járási dultó Jakab
Gyula ur javára községeiben az irt czéla mintegy
62 forintot szintén szerzett össze, mely értesülésem
szerint már rendelkezése helyére el is juttathatták, s
igy az udvarhelyszéki choleraárvák összesen 227 frt
56 krtal lettek társadalmi uton segélyezve. Székely-
Udvarhelytől 1874. márcz. 10. Tibád Antal, Ud-
varhelyszék alkirálybírája.

— A kalotaszegi casino egylet évi közgyű-
lését f. hó 16-án d. u. 3 órakor fogja megtartani
helyiségében Bánffy-Hunyadon.

— A „Magyarország és a Nagyvillág“
11-ik száma következő tartalommal jelenik meg
Közép: Hyrtl József. — Gr. Lázár Kálmán. —
Oroszországi képek: Ferencz József király vadász-
szákmányai. — Agarászat. — Sian király koroná-
zása diszben. Szöveg: Hyrtl József. — Az isten és
a démon. (Költ.) Hugo Victoról. — Kigygyult
szerelem. (Elbeszélés.) Irta F. Frigyes. — Rajzok:
Gr. Lázár Kálmán. — Oroszországi képek: Ferencz
József király vadászszákmányai. — Agarászat. —
Sian király koronázása diszben. — Vere Klára.
(Elbeszélés.) Spielhagen F. — A fővárosból Porzó.
— Szineszet. Nemo. — Az elsögyenyedés mestersé-
ge. (Elbeszélés.) Jókai Mór. — Külföldiek. — Szó-
latány. — Szakfeladvány. — Szerkesztői üzenetek.
Előfizetési díj: Negydegre 2 ft. 50 kr. Évenként
minden utánfizetés nélkül 2 diszes jutalomkép. —
Az 1874-iki évfolyam eddig megjelent számai még
kaphatók.

— Hósköltevény Szapáry belügyerről. Egy
elkeseredett szász poeta rengeteg hosszú verset nyo-
matott le a „Deutsche Zeitung“ — hirdetési rova-
tában, következő címmel: „Heldengedicht von dem
ehrenfesten Grafen Szapáry.“ Akasztófára valóbb hu-
mor (Galgen humor) még soha sem döcögött sán-
tabb verslábakon, mióta a trocheust feltalálták s 34
stróphában több badarságot művészzel sem lehetne
összehozni. A vers kezdete így menyidőrg:

Hunczfut Német war das Thema,
Allen galt das Anathema!
Denn nur gut zum Steuerzahlen,
Zum Ertragen Pester Qualen,
Seien wir berechtigtet. —

Ez után hosszú monolog következik, melyben
a belügyér majd kánibálunk, majd scytha embere-
vönek van lefestve; ki a szászokat mindig „kutya-
za.“ Ugy látszik, a versírő minden áron négy láb-
teszi a közt.

KÖZGAZDASÁG.

A gipsz mint trágyaszér.

(Vége)

(G. V.) Ugy a gyakorlat, mint a tudományos kísérlet-
tek megdönthetetlenül bizonyították, hogy a gipsz csak
jó trágyaerőben lévő talajon idézhet elő megfelelő
sikert, mi előzményeinkből önként folyik (t. i. ab-
sorbeált anyagoknak újból feloldását eszközlő) a tel-
jes trágyák alkalmazása tehát a gipsz hatályosságá-
nak megelőző conditio sine qua nonja és így nagyon
tűved az időzet ezikk, midőn azt mondja, hogy a
gipsz „a községes trágyát felülmúló“ hatással bír.

Ezt constatálva, a gipsz kedvező hatása függ
az éghajlattól, a talajból és végre a növényzettől.
Tulságosan száraz éghajlati viszonyok között
a gipsznek hatása azon egyszerű oknál fogva kétsé-
ges, mert feloldására nagy mennyiségű vizet kíván
(1 rész gipsz csak 450 rész vízben oldad fel) fel-
nem oldva pedig tétlen marad. Ebből a gipsznek
alkalmazására azon gyakorlati szabály következik,
hogy annak elhíntése legbiztosabb olyankor midőn a
talaj elegendő nedvességgel rendelkezik, vagy midőn
dus harmatozások vagy meleg esők várhatók — a
legtöbb esetben tehát kora tavasszal, ritkábban ősz-
szel, mely időszak csak akkor ajánlatos, ha a tavaszi
elhíntés többszöri kísérlet után sem volt elég ha-
tályos.

A talajt illetőleg a kedvező hatás valószínű,
ha a föld porhanyó, teletényes, nem vizenyős és
mint már említettük jó trágyaerőben van. Kiválóbb
sikert természetesen oly talajon fognak észlelni, mely
mészen szegény.

A növényzetre nézve általában véve azt mond-
hatjuk, hogy hatása biztosnak — sőt az előbbinél két
tényező közreműködésével rendkívülinek mutatkozik,
a melyek gyökérzetű növényekre nézve. Ezért lát-
juk főleg a pillangós virágu: herefélék luczera, hü-
velyesek sat, művelti növényeink természetesenél oly
nagy sikerrel alkalmazva, ezért kérdéses a hatás ká-
poszta, repce és pityókánál, a gabonaméteknél po-
dig többnyire alig észrevehető. Ezen kalázásokra
azonban közvetett, befolyással bírhat oly esetben,
midőn a megelőző évben jóherre hintve volt és ez
ennek folytán bujában díszlett.

Bárminő nagy biztosítékot nyújtson is ezen
három factor gondos megfigyelése az okserű gazdá-
nak, nem szabad elthallgatnunk azt sem, hogy a
gipsztrágyázás némelykor teljesen nem vált ered-
ményt ad, kedvezőt ott, hol azt alig lehetett re-
ményleni és megfordítva! Nehogy tehát költség és
 fáradság hasztalanul feccserelessék el, mint minden
egyoldalú trágyaszérrel, egy a gipszzel is először
kicsinyben tegyük földünkön kísérletet, mely
ha jól sikerül, biztos garantiát szolgáltat a nagy-
bani alkalmazhatóságra nézve.

A gipsz alkalmazható nyersen és égetve,
mindkét esetben porrá törve, hogy elhíntés alkal-
mával finoman eloszolhassék, az égetett gipsz drá-
gább és könnyen gőrgygygő tömörül össze, kivált
nedves talajon, azért legajánlatosabb a nyers anyag.
A holdanként szükséges mennyiségre nézve a véle-
mények és tapasztalatok eltérők, körülbelül 5—8
mázsát ajánlanak egy cat. holdra közepeszerű trágyá-
zásul és nem 2 1/2 mázsát mint a többször idézett
ezikk állítja.

Nagyban emelhetjük a gipsz hatását, ha fa-
hamuval keverve hintjük el, mely utóbbi anyagok
trágyázó ereje káli- és phosphorsav tartalmában rej-
lik. Miután a hamu több ipari czéla használtatik
fel, ritkán rendelkezhetünk mint gazzák a kellő
mennyiséggel, ott azonban, hol szappangyarak lé-
teznek, sokszor költség nélkül is a már felhasznált
kilugzott hamuhoz juthatunk. Bár ezen anyag nem
lesz oly tartalomdús, mint az eredeti hamu, mégis
a növény tápszerének tetemes mennyisége kilugzás
után is visszamarad (főleg a phosphorsav, kevésbé
a káli) és előnyvel alkalmazható a gipszeli ke-
verésére.

Már korábban említettük, hogy a gipsznek
egyik közvetett hatása abban áll, hogy a légemű
ammoniat (könlegeny) magához vonja és lekötí.
Ezen nagybecsű talajdonságot ismerve, legczélse-
rűbben úgy használhatjuk fel a gipszet, ha azt a
ganéjra szórjuk és ezáltal a gyorsan elillanó ammó-
niát, a végteletlen fontosságú trágyaanyagot letar-
tótatjuk. A gipszet e czéla leghelyesebben úgy
alkalmazzuk, ha naponta istállóinkban — kivált a
marhaistállóban — az alomra illetőleg ganéjra hint-
jük, miáltal az értékes növénytápot nemcsak maj-
nem teljesen megtartjuk, de egyszersmind az istálló
levegőjét a fojtó gőzök lekötése által ember és ál-
latra nézve egészségesebbé tesszük. A gipszettől ga-
néj erjedése lassított ugyan, de nagyon tökéletesen
és veszteség nélkül megy végbe, miért is ezen eljár-
ást a legmelegebben ajánljuk.

A mondottakból eléggé kitűnik, mily fontos
és hasznos rendeltetése van a gipsznek, mily elő-
nyösen lehet azt bizonyos körülmények között fel-
használni! Ugyanezért őszinte örömmel üdvözöljük
a hazai gipszgyárt létrejöttét, mely méltán áron,
mázsáját 57 kron szolgáltatja ki gazdáinknak a
gipszet. Óhajtottuk volna azonban, hogy a gyár be-
mutatása kevesebb reklame-al történjék, illetőleg,
hogy a gyakorlat és elmélet megállapításai szigor-
an correct módon adtak volna elő. A gazda ter-
meszet szerint conservatív és ez nem mondható fel-
tétlenül szerencsétlenségnek — az újításokat némi
bizalmatlansággal fogadja és ha azután hamis ada-
tok, téves eszmék nyomán kedvezőtlen eredményre
jut, elveseredésében nagyon gyakran minden hala-
dásról egyszer mindenkorra lemond! Ezen igényte-
len sorok tehát azt czélozzák, hogy legjobb tudás
szerint az érdeklődő községet ha fogásoktól meg-
óvják és a vérmes reményeket józan mértékre le-
szállítsák!

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

